

MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE

NATIONAL ERASMUS+ OFFICE IN UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY OF FOOD TECHNOLOGIES

EUROPEAN STUDIES PLATFORM

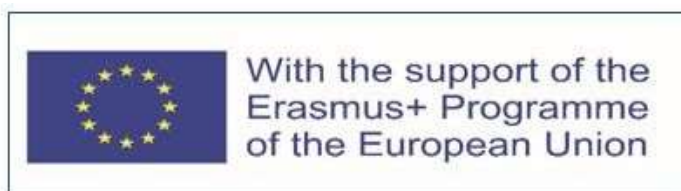
SELECTED PAPERS

IV INTERNATIONAL CONFERENCE

EUROPEAN DIMENSIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

in terms of the ERASMUS+ projects Jean Monnet EU Centre for the Circular and Green Economy JM ECO (620627-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE) and

*Jean Monnet Support to Associations EUforUA
(611278-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-SUPPA))*

October 20-21, 2022

Kyiv, Ukraine

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕРАЗМУС+ ОФІС В УКРАЇНІ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПЛАТФОРМА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

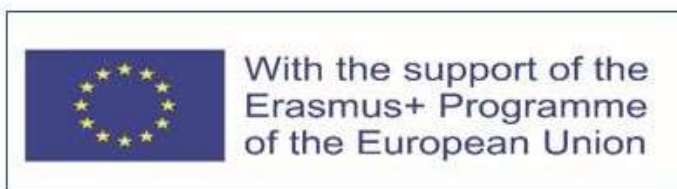
IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

в рамках проектів програми ЕРАЗМУС+

*Центр Європейського Союзу Жана Моне з Циклічної та Зеленої
Економіки JM ECO (620627-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE)*

*та Жан Моне Підтримка Асоціацій
EUforUA (611278-EPP-1-2019- 1-UA-EPPJMO-SUPPA)*

20-21 жовтня 2022 р.
м. Київ

Selected papers of the IV International Conference on European Dimensions of Sustainable Development, October 20-21, 2021. – Kyiv: NUFT, 2022. – 177 p.

Selected papers of the IV International Conference on European Dimensions of Sustainable Development present abstracts of the reports of the conference, which had place on June 11, 2021 at National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine (online) in terms of the ERASMUS+ projects Jean Monnet EU Centre for the Circular and Green Economy JM ECO (620627-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE) and Jean Monnet Support to Associations EUforUA (611278-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-SUPPA). Scientific articles cover economic, environmental and social aspects of sustainable development of European Union and Ukraine, russian invasion of Ukraine as the threat of European sustainability; as well as European Studies on the sustainable development.

Збірник наукових статей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські виміри сталого розвитку», 20-21 жовтня 2022. – К.: НУХТ, 2022. – 177 с.

У збірнику представлено рецензовані наукові статті за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські виміри сталого розвитку», що проходила 20-21 жовтня 2022 р. у Національному університеті харчових технологій, Київ, Україна (онлайн) у рамках проектів програми ЕРАЗМУС+ Центр Європейського Союзу Жана Моне з Циклічної та Зеленої Економіки JM ECO (620627-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE) та Жан Моне Підтримка Асоціацій EUforUA (611278-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-SUPPA). Статті охоплюють економічні, екологічні та соціальні аспекти сталого розвитку Європейського Союзу та України; російську агресію проти України як загрозу сталому розвитку Європи; а також досвід Європейських Студій для сталого розвитку.

**Organizing Committee of the IV International Conference on
European Dimensions of Sustainable Development, October 20-21, 2022, Kyiv:**

Chairperson:

Oleksandr Shevchenko, Ph.D., Dr.Sc., Ukraine

Deputies Chairperson:

Sergiy Tokarchuk, Ph.D., Ukraine

Igor Yakymenko, Ph.D., Dr.Sc., Ukraine

Oksana Salavor, Ph.D., Ukraine (*secretary*)

Ludmila Petrashko, Ph.D., Dr.Sc., Ukraine

Katerina Sebkova, Ph.D., Czech Republic

Yuliya Voytenko Palgan, Ph.D., Sweden

Katja Biedenkopf, Ph.D., Belgium

Olena Baieva, Ph.D., Dr.Sc., Ukraine

Tetyana Dyman, Ph.D., Dr.Sc., Ukraine

Anatoli Giritch, Ph.D., Germany

Natalia Gregirchak, Ph.D., Ukraine

Oksana Nychyk, Ph.D., Ukraine

Natalia Bubliencko, Ph.D., Ukraine

Sergiy Kyrylenko, Ph.D., Ukraine

Maria Galaburda, Ph.D., Ukraine

Yevheniy Shapovalov, Ph.D., Ukraine

**Організаційний комітет IV Міжнародної науково-практичної конференції
«Європейські виміри сталого розвитку», 20-21 жовтня 2022 р., Київ:**

Голова оргкомітету:

Олександр Шевченко, д.т.н., проф., Україна

Заступники голови оргкомітету:

Сергій Токарчук, к.т.н., Україна

Ігор Якименко, д.б.н., проф., Україна

Оксана Салавор, к.т.н., Україна (*секретар оргкомітету*)

Людмила Петрашко, д.е.н., проф., Україна

Катерина Себкова, д-р н., Чеська Республіка

Юлія Войтенко Палган, д-р н., Швеція

Катя Біденкопф, д-р н., Бельгія

Олена Баєва, д.б.н., проф., Україна

Тетяна Димань, д.с.-г.н., проф., Україна

Анатолій Гирич, д-р н., Німеччина

Наталія Грегірчак, к.т.н., Україна

Оксана Ничик, к.т.н., Україна

Наталія Бублієнко, к.т.н., Україна

Сергій Кириленко, к.б.н., Україна

Марія Галабурда, к.б.н., Україна

Євгеній Шаповалов, к.т.н., Україна

ЗМІСТ

РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗА СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ЄВРОПИ	
RUSSIAN INVASION OF UKRAINE AS THE THREAT OF EUROPEAN SUSTAINABILITY	8
Igor Yakymenko, Natalia Bublienکو, Oksana Salavor, Oksana Nychyk, Yevgeniy Shapovalov	
ENERGY SECURITY OF THE EUROPEAN UNION: CHALLENGES OF RUSSIAN ENERGY RESOURCES.....	9
Наталія Бублієнко, Ігор Якименко, Руслана Захарова, Оксана Салавор, Оксана Ничик	
РЕАЛЬНА ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНІСТЬ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	17
Катерина Бабікова, Тетяна Михалевська, Людмила Береза-Кіндзерська	
ВПЛИВ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ НА ЕКОЛОГІЮ ЧОРНОГО І АЗОВСЬКОГО МОРИВ....	30
Тетяна Мазур, Тетяна Димань, Надія Богатко, Людмила Загоруй, Альона Богатко, Андрій Андрійчук	
ЗМІНИ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ НУТРИЄНТНИХ ДЕФІЦИТІВ.....	36
ECONOMIC COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT	
ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	46
Людмила Петрашко, Інна Жукович	
«ЗЕЛЕНІ ЛЕБЕДІ» ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО «ПАРТНЕРСТВА ДІЇ»	47
Stanislav Usenko, Iryna Hulevata, Oksana Nychyk	
IMPACT OF THE LIMITATION OF RUSSIAN ENERGY RESOURCES ON THE EUROPEAN UNION SUSTAINABILITY.....	58
Nataliia Gakhovych, Ivan Savhenko	
STRATEGIC PRIORITIES OF UKRAINE'S ECONOMY RECOVERY BASED ON THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT PRINCIPLES.....	67

Ілля Беляк

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПРИМОРСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ.....	75
--	-----------

ENVIRONMENTAL COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	86
---	-----------

Ірина Нестеренко

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ЕКОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ТА АПРОКСИМАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС.....	87
---	-----------

Артур Михалевич, Оксана Салавор

ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	97
---	-----------

Оксана Ничик, Оксана Салавор, Наталія Бублієнко, Ігор Якименко

ПЕРСПЕКТИВИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІТРОВОЇ ТА СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ТА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	109
--	------------

Валентина Орехівська, Аліна Сірик, Ольга Євтушенко

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ З ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	119
--	------------

SOCIAL COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND PUBLIC HEALTH СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я....	127
---	------------

Сергій Кириленко, Євгенія Гусак, Войцех Сімка, Максим Погорєлов

ЦИКЛІЧНІ РІШЕННЯ У БІОМЕДИЦИНІ: КРАЩЕ ЗАРАЗ НІЖ НІКОЛИ	128
---	------------

Наталія Рябініна

ІНТРОДУКЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	137
--	------------

EUROPEAN STUDIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	
ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	146
Igor Yakymenko, Natalia Hrehirchak, Anatoli Giritch, Mariya Galaburda, Yevgeniy Shapovalov	
JEAN MONNET PROJECT: EUROPEAN UNION POLICIES AND BEST PRACTICES	
IN ACADEMIC PROJECT MANAGEMENT.....	147
Oksana Salavor, Natalia Bubliencko, Oksana Nychyk, Yuliya Voytenko Palgan	
JEAN MONNET PROJECT: EU RENEWABLE ENERGY STRATEGY	
AS A ROADMAP FOR UKRAINE.....	158
Шаповалов Євгеній, Сліпухіна Ірина, Шаповалов Віктор, Ігор Якименко, Оксана Салавор	
ОБҐРУНТУВАННЯ ПОНЯТЬ СТАЛОСТІ В СФЕРІ ПЕДАГОГІКИ ТА	
ВИКЛАДАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМІРІВ З ВРАХУВАННЯМ	
ТЕНДЕНЦІЙ STEM ТА НАУКОВОЇ ОСВІТИ.....	167

ENVIRONMENTAL COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ЕКОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ТА АПРОКСИМАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС

Ірина Нестеренко

Державний біотехнологічний університет, Харків, Україна

Email: irina0nesterenko@gmail.com

У статті представлено результати дослідження щодо формування екологічної політики, оцінки індикаторів екологічної ефективності країн ЄС та України. Доведено, що появі низки міжнародних ініціатив з пошуку шляхів покращення екологічної ситуації сприяло усвідомлення та ґрунтовний аналіз екосистемних проблем на світовому рівні. Проаналізовано глобальні та національні Цілі сталого розвитку, пов'язані з природним капіталом, які мають бути покладені в основу формування національної інституціональної моделі. Запропоновано дієві інституційні механізми моніторингу реалізації Україною екологічної складової цілей сталого розвитку. Проаналізовано вітчизняне та міжнародне нормативно-правове забезпечення екологічної безпеки та відображення у звітності елементів природного капіталу.

Iryna Nesterenko. SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE: ENVIRONMENTAL DIMENSION AND APPROXIMATION OF THE EXPERIENCE OF EU COUNTRIES.

The article presents the results of research on the formation of environmental policy, assessment of environmental efficiency indicators of EU countries and Ukraine. It has been proven that the emergence of a number of international initiatives to find ways to improve the ecological situation was facilitated by the awareness and thorough analysis of ecosystem problems at the global level. The global and national Sustainable Development Goals related to natural capital, which should be the basis for the formation of a national institutional model, are analyzed. Effective institutional mechanisms for monitoring Ukraine's implementation of the ecological component of the goals of sustainable development are proposed. The domestic and international normative and legal provision of environmental safety and the reflection of the elements of natural capital in the reporting are analyzed.

Усвідомлення науковою та політичною громадськістю Європи необхідності розробки й реалізації нових підходів до збереження природного середовища, біотичної та ландшафтної різноманітності як взаємопов'язаних неодмінних складових середовища існування людини й запоруки подальшого розвитку суспільства, зумовило формування низки нових підходів до

вирішення організаційних завдань охорони природи й осмислення їх наукового підґрунтя під новим кутом зору. Разом з тим, внаслідок історичних передумов, Україна успадкувала багато традицій щодо природоохоронної справи колишнього СРСР, завдяки яким істотно відстала в розвитковій процесу формування й впровадження системних підходів активного збереження природного середовища в умовах його істотної антропогенної трансформованості.

Дослідженню процесів сталого розвитку присвячено наукові праці: Г. Брундланд, Г. Гутмана, Г. Дейлі, О. Захарченка, М. Калинчикова, Г. Кларк, О. Кузнецова, Д. Медоус, Л. Мельника, А. Оніші, А. Піковського, І. Сигова, Б. Хьюс, та інших. Проблематику узгодження нормативно-правового забезпечення охорони та обліку природного капіталу з нормами міжнародного законодавства вивчали багато вітчизняних вчених. Зокрема, Д. Грицишен дослідив нормативно-правове забезпечення обліку відходів та витрат на підвищення екологічної безпеки промислових виробництв [2], А. Валюх проаналізував відповідність національного законодавства з екологічних питань стандартам ЄС [3], О. Нестеренко визначила правові засади класифікації елементів природного капіталу для цілей організації їх обліку та відображення у звітності [4], О. Гриценко обґрунтував основні перспективи та основні засади упровадження екологічного обліку, розкриття можливостей відображення витрат екологічного регулювання [5], Н. Букало визначила основні напрямки сучасної соціально-екологічної політики [8]. Разом з тим, в контексті участі України у європейських проектах захисту навколишнього середовища та біорізноманіття, а також приєднання України до світових ініціатив звітування з досягнення цілей сталого розвитку потребує поглиблених досліджень система вітчизняного та міжнародного нормативно-правового забезпечення обліку та відображення у звітності елементів природного капіталу.

Природа є основою процвітання та безпеки людей та економік. Природний капітал, який включає всі надбання природи – геологію, ґрунт, повітря, воду та все живе – надає широкий спектр послуг людям і, за оцінками, складає 36% від загального багатства країн світу. Однак багато переваг, які ми отримуємо від природи, і вплив, який ми маємо на природу, залишаються прихованими і часто не враховуються при прийнятті рішень у процесі управління суб'єктами господарювання. Як результат, природний капітал втрачається з тривожною швидкістю. Лише втрата лісів коштує світовій економіці від 2 до 5 трильйонів доларів на рік, або майже третину економіки Сполучених Штатів Америки. При цьому, вартість природного капіталу та наслідки його втрати дотепер не відображаються в Системах національних рахунків, які використовуються країнами для вимірювання економічної активності, та не використовуються особами, які приймають рішення формування стратегій розвитку, оцінки їх ефективності та звітування про прогрес [4].

Природний капітал відрізняється від інших форм капіталу, оскільки він є незамінним, приймає участь у генерації благ та послуг суспільства в цілому, а не окремого підприємства, крім того він може бути збереженим лише сумісними зусиллями. Асоціація з Європейським Союзом, яку було підписано Україною у 2017 році, вимагає від нашої країни подальших кроків у напрямку співпраці з ЄС з питань упровадження державної стратегії екологічної політики та гармонізації державної стратегії охорони навколишнього середовища з європейськими стандартами [5]. Розробка в Україні пакету нормативно-правових актів з питань захисту довкілля та збереження природного різноманіття стане базисом сталого розвитку. У межах переходу до збалансованого соціо-еколого-економічного розвитку в Україні було оновлено ряд нормативно-правових актів задля імплементації цілей й принципів сталого розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правове регулювання екологічної політики України

Нормативно-правові документи	Характеристика
1	2
Конституція України	Статті 13. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу є об'єктами права власності Українського народу. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону; 41: Використання власності не може погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі; 66: Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі
Господарський кодекс України	Стаття 10. Держава здійснює екологічну політику, що забезпечує раціональне використання та повноцінне відтворення природних ресурсів, створення безпечних умов життєдіяльності населення; Глава 15. Визначає правові засади використання природних ресурсів у сфері господарювання, а саме: використання природних ресурсів суб'єктами господарювання, використання природних ресурсів на праві користування, права та обов'язки суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів
Водний, земельний, лісовий, про надра кодекси України	Визначають питання управління і контролю у галузях: використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів; відносин щодо володіння, розпорядження та користування землею; відносин, які стосуються володіння, користування і розпорядження лісами та спрямовані на забезпечення відтворення, охорони та сталого використання лісових ресурсів; гірничих відносин з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб суспільного виробництва, охорони надр, гарантування при користуванні надрами безпеки природного середовища

1	2
Податковий кодекс України	Регулює питання оподаткування екологічним податком, а саме: обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами; обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти; обсяги та види (класи) розміщених відходів
ЗУ «Про охорону атмосферного повітря»	Визначає правові і організаційні основи та екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря
ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища»	Визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, ландшафтів та інших природних комплексів
ЗУ «Про рослинний світ»	Регулює суспільні відносини у сфері охорони, використання та відтворення дикорослих та інших несільськогосподарського призначення судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, їх угруповань і місцезростань
ЗУ «Про тваринний світ»	Визначає правові та організаційні засади регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу; збереження та поліпшення середовища існування диких тварин; забезпечення умов збереження всього видового і популяційного різноманіття тварин
ЗУ «Про мисливське господарство та полювання»	Визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності юридичних і фізичних осіб у галузі мисливського господарства та полювання, забезпечує рівні права усім користувачам мисливських угідь у взаємовідносинах з органами державної влади щодо ведення мисливського господарства, організації охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення тваринного світу
ЗУ «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення»	Визначає правові, економічні та організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, спрямовані на гарантоване забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою
ЗУ «Про екологічний аудит»	Визначає основні правові та організаційні засади здійснення екологічного аудиту і спрямований на підвищення екологічної обґрунтованості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання
ЗУ «Про основи національної безпеки України»	Визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності
Постанова КМУ «Деякі питання здійснення держ. моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря»	Визначає механізм організації та здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, з питань охорони навколишнього природного середовища

1	2
Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Держ. фонд охорони навколишнього природного середовища»	Визначає питання фінансування природоохоронних заходів та заходів, пов'язаних з раціональним використанням і збереженням природних ресурсів
Постанова ВРУ «Концепція сталого розвитку населених пунктів»	Є основою для розробки нормативно-правових актів, програм та проектів щодо регулювання планування і забудови, стимулювання інвестиційної діяльності, вдосконалення податкової політики, наповнення і раціонального використання місцевих бюджетів для забезпечення соціально-економічного розвитку населених пунктів
Постанова КМУ «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і охорони природних ресурсів»	Затверджує критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів Державною екологічною інспекцією. Визначає категорії видів планової діяльності та об'єктів, що можуть мати значний вплив на довкілля, види порушень вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища
Постанова КМУ «Про затвердження сталого розвитку регіону видобування та первинної переробки уранової сировини на 2006-2030 роки»	Метою програми є забезпечення повноцінного життєвого середовища мешканців краю на основі соціального, економічного і екологічного збалансованого розвитку шляхом раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження і збагачення біологічного розмаїття та культурної спадщини.

Джерело: сформовано авторами на основі [4; 5; 6; 7]

Для напрацювання трактування поняття «природний капітал» економічна наука пройшла тривалий час від повного заперечення його існування як економічної категорії, яка приймає участь у господарському обороті до визначення його складових як «національне багатство» (для стабілізації економіки шляхом економії природних ресурсів), «багатства суспільства» (у вигляді факторів виробництва – земля (природні ресурси), праця (людські ресурси) і капітал (вироблені активи)); та «природного капіталу» (як елемента національного багатства та засобу підвищення уваги людства до екологічних проблем) [4].

Незалежний консультативний комітет з природного капіталу уряду Великобританії визначає природний капітал як ті елементи природного середовища, які надають людям цінні товари та послуги, такі як запаси лісів, води, суші, корисних копалин та океанів [3]. При розкритті економічного змісту категорії «природний капітал» сучасні науковці вбачають його як сукупність тіл та властивостей природних або антропізованих систем (І. Черваньов, В. Боков, О. Карасьов [8]); сукупність природних компонентів та явищ, які можуть використовуватися у господарській діяльності (Т. Воробйова, Є. Крючкова, Н. Дебелова, О. Завьялова, І. Самойлюк [4]); сукупність наземних екосистем, залучених в господарський оборот (О. Кривень [2]); запас природних виробничих ресурсів, якими наділене суспільство (І. Бобух [3]); фонд, що продукує природні блага та екологічні послуги (О. Веклич, Т. Яхєєва [2]); запас природно-ресурсного потенціалу біогеоценозу, що забезпечує потік і економічних, і екологічних благ (Л. Гринів [3]); активи природного середовища, що дають потік цінних товарів і послуг в майбутньому (Ю. Мазуров, А. Пакіна [4]); сукупність природних ресурсів, які використовуються або можуть бути використані при виробництві товарів (С. Харічков [8]); комплекс природних ресурсів, залучених в систему суспільного відтворення (М. Шлапак [2]). Переважна більшість науковців трактує природний капітал з суто економічної точки зору і виключно на макрорівні, як використовувані у господарському обороті суспільства ресурси екосистеми. Разом з тим, обліково-економічна практика потребує напрацювання сутності поняття «природний капітал» суб'єкта господарювання, що дозволить побудувати адекватну систему організації екологічного обліку і розкриття у фінансовій звітності елементів природного капіталу на мікрорівні. До пошуку шляхів визначення природного капіталу як обліково-звітної категорії долучилася значна кількість експертів комітету зі стандартизації обліку та звітності ООН (UNCTAD ISAR). Основою визначення природного капіталу для цілей управління екологічною безпекою є формування інформаційного підґрунтя розрахунку індикаторів екологічної сфери досягнення цілей сталого розвитку за методологіями, передбаченими як міжнародними (UNCTAD ISAR Core Indicators, Methodology for SDG indicator 12.6.1, GRI) так і національними нормативними актами (Звіт про управління) [7]. Екологічний вимір сталого розвитку можна розглянути за допомогою двох індикаторів: 1) Індексу екологічної стійкості ESI (Environmental Sustainability Index), який сформовано з 21 екологічного індикатора, що розраховувалися на основі використання 76 наборів екологічних даних про стан природних ресурсів у країні, рівень забруднення навколишнього середовища, зусиллях країни у галузі управління екологічним станом, здатності країни поліпшити екологічні характеристики тощо [1]; 2) Індексу екологічної ефективності EPI (Environmental Performance Index), який складається з

16 показників, які передають досягнення країни на її шляху до сталого екологічного розвитку. До таких індикаторів віднесені: рівень дитячої смертності (смертей на 1000 дітей віком 1–14 років), хімічне забруднення і запиленість (мкг/м^3) атмосфери, забезпеченість питною водою і її достатнім очищенням (%), стан озону, вміст нітратів у питній воді (мг/л), споживання води, частка природних і заповідних територій, ступінь вирубки лісів (%), рівень підтримки сільського господарства, виснаження рибних запасів, частка альтернативних джерел енергії, енергоефективність і рівень викидів CO_2 [1]. Основні критерії оцінювання екологічної ефективності з метою виконання цілей сталого розвитку представлено на рисунку 1.

Рис. 1. Основні складові індексу екологічної ефективності

Джерело: сформовано на основі [1; 2; 7]

За кожним індикатором країна отримує бали, а кількість балів залежить від позиції держави в межах діапазону, що задається найгіршою за цим індикатором країною (відносний нуль у стобальній шкалі) і бажаної мети (еквівалент сто балів). Бажана мета може встановлюватися на основі міжнародних договорів та стандартів [1]. Результати проведеного дослідження свідчать що у 2021 році найкращий рівень розвитку екологічної складової мають: Мальта, Франція, Естонія, Португалія, Словенія, Іспанія, Данія, Швеція, Фінляндія; найгірший рівень – Кіпр, Бельгія, Польща, Нідерланди (рис. 2). Середній рівень сталого розвитку у країнах ЄС дорівнює 3,3 одиниці. Тобто високий рівень сталого розвитку мають: Бельгія, Словенія, Португалія, Чехія, Франція, Іспанія, Естонія, Ірландія, Нідерланди.

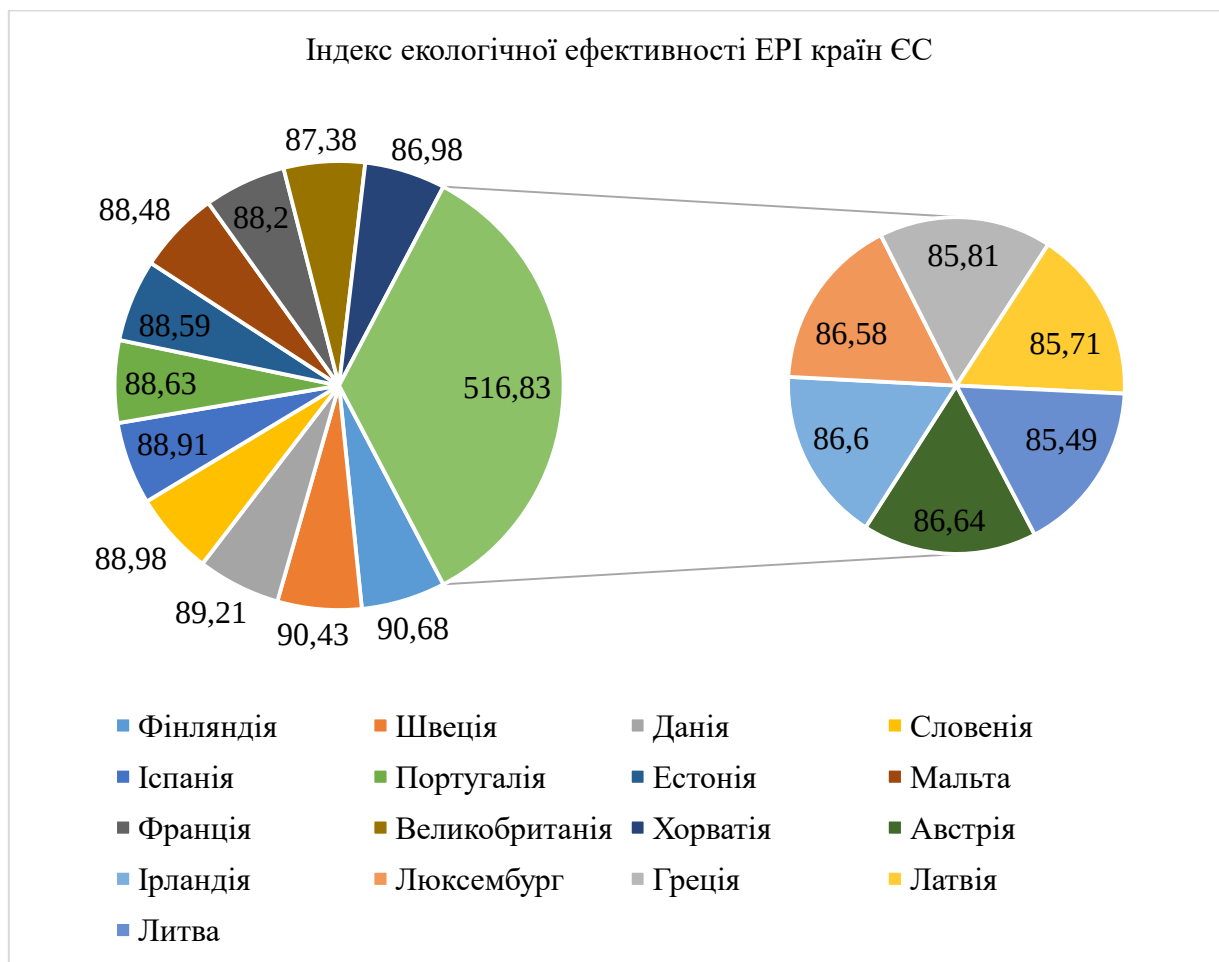

Рис. 2. Індекси екологічної ефективності EPI країн ЄС, 2021 р.

Джерело: сформовано на основі [1]

Інструментом реалізації стратегії розвитку природного капіталу слугує програмно-цільове регулювання за допомогою розроблення довгострокової, середньострокових та короткострокових програм розвитку держави, її регіонів, адміністративно-територіальних

одиниць, інноваційно-інвестиційних проектів, що реалізуються в системі державного управління. Необхідним елементом процесу розроблення й реалізації стратегії розвитку природного капіталу України є формування їхнього ресурсного та інституційно-організаційного забезпечення [8]. Вирішенню означених питань сприяє міжнародний ТЕЕВ-проект в Україні (The Economics of Ecosystems and Biodiversity, ТЕЕВ), який покликаний забезпечити системне інтегрування екологічної оцінки біорізноманіття у рішення відповідних органів влади в країні та в загальну систему еколого-економічних розрахунків, що вимагає, у першу чергу, розробки методологічних засад обліку окремих елементів природного капіталу та їх розкриття у звітності суб'єктів господарювання [6].

Європейський Союз розглядає екологічну безпеку, яка є частиною національної безпеки кожної держави, як важливу складову загальноєвропейської стабільності. Тому, охорона навколишнього середовища визначена пріоритетним напрямком співпраці між Україною та Європейським Союзом.

Таким чином, апроксимація досвіду країн ЄС можлива лише з поправкою на національну ментальність, територіальне розташування та позицію України в міжнародному поділі праці і специфічних ринків товарів та послуг. Вихідними умовами сталого розвитку, за цих умов, є забезпечення: економічного розвитку, що підтримується на основі модифікованої ринкової системи; природно-екологічної стійкості; тісної міжнародної співпраці та кооперації для досягнення цілей стійкого розвитку; стійкого соціального розвитку на основі принципу справедливості.

В Україні інтегрований підхід до екологічного управління ще не реалізовано через відсутність відповідної законодавчої та нормативної бази. При цьому, Україна зацікавлена розвивати подальше співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища за такими напрямками: - глобальні зміни клімату; - управління водними ресурсами, зокрема Чорного моря; - відновлювана енергетика та енергоефективність. Застосування європейського досвіду на теренах соціально-економічного розвитку України можливо в площині темпів та якості виконання стратегічних цілей сталого розвитку. Перелік основних індикаторів стратегії (економічний розвиток, соціальний розвиток, охорона навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів) повинен поширюватися та враховувати: екологічну збалансованість виробництва у базових галузях промисловості, сільському господарстві, виробництві товарів широкого вжитку та наданні послуг, житлово-комунальному господарстві, транспорті, військовій діяльності; екологічну експертизу у сфері наукового забезпечення, екологічної освіти, громадянського суспільства, регіональної політики, міжнародного співробітництва.

Список літератури.

1. Environmental Sustainability Index (ESI). URL: <http://sedac.ciesin.columbia.edu/data/collection/esi>.
2. Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N. Monitoring of natural capital indicators as tool for achieving sustainable development goals Improving living standards in a globalized world: opportunities and challenges. Monograph. Editors: Tetyana Nestorenko, Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. Pp. 156-166.
URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/514>.
3. Захарченко О. В. Оцінка та проблеми сталого розвитку у світі. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/cgiirbis_64.exe.
4. Лопін А.О., Нестеренко І.В, Ковалевська Н.С. Модель нормативно-правового регулювання екологічної політики України в умовах сталого розвитку. Системне забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності: колективна монографія / За заг. ред. Н. Б. Кащенкої та Т. О. Ставерської; Харківський держ. ун-т харч. та торг. – Х. : Видавець Іванченко І. С., 2020. - С.221-254
URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/7503>.
5. Омаров Ш.А. Концепція сталого розвитку в законодавстві України та країн світу і практика її впровадження. *Бізнес Інформ*. 2014. № 12. С. 85–95.
6. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року.
URL : <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>.
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 верес. 2019 р. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
8. Свистун Л.А., Рожко А.А. Стратегічні засади забезпечення сталого розвитку економіки України. *Молодий вчений*. № 12 (39), грудень, 2016. С. 861–869.

Selected papers of the IV International Conference on European Dimensions of Sustainable Development, October 20-21, 2021. – Kyiv: NUFT, 2022. – 177 p.

Selected papers of the IV International Conference on European Dimensions of Sustainable Development present abstracts of the reports of the conference, which had place on June 11, 2021 at National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine (online) in terms of the ERASMUS+ projects Jean Monnet EU Centre for the Circular and Green Economy JM ECO (620627-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE) and Jean Monnet Support to Associations EUforUA (611278-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-SUPPA). Scientific articles cover economic, environmental and social aspects of sustainable development of European Union and Ukraine, russian invasion of Ukraine as the threat of European sustainability; as well as European Studies on the sustainable development.

Збірник наукових статей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські виміри сталого розвитку», 20-21 жовтня 2022. – К.: НУХТ, 2022. – 177 с.

У збірнику представлено рецензовані наукові статті за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські виміри сталого розвитку», що проходила 20-21 жовтня 2022 р. у Національному університеті харчових технологій, Київ, Україна (онлайн) у рамках проектів програми ЕРАЗМУС+ Центр Європейського Союзу Жана Моне з Циклічної та Зеленої Економіки JM ECO (620627-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE) та Жан Моне Підтримка Асоціацій EUforUA (611278-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-SUPPA). Статті охоплюють економічні, екологічні та соціальні аспекти сталого розвитку Європейського Союзу та України; російську агресію проти України як загрозу сталому розвитку Європи; а також досвід Європейських Студій для сталого розвитку.

Контакти оргкомітету конференції:

Адреса: вул Володимирська 68, 01033 Київ, Україна;

Тел.: (044)2879418; 0676602396;

Email: nuft_jean_monnet@ukr.net ; saloksamir@ukr.net